

PREDMET

BOZANO protiv FRANCUSKE

U predmetu Bozano, Evropski sud za ljudska prava, zasedajući i shodno članu 43 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu "Konvencija") i odgovarajućim pravilima Poslovnika Suda, kao veće koje čine sledeće sudije:

g. R. RISDAL (RYSSDAL), predsednik

g. J. KREMONA (CREMONA)

g. J. PINHEIRO FARINHA (PINHEIRO FARINHA)

g. L. E. PETITI (PETTITI)

Ser VINSENT EVANS (VINCENT EVANS)

g. C. RUSO (RUSSO)

g. J. GERSING (GERSING)

a uključujući g. M. A. Ejsena (Eissen), sekretara Suda, i g. H. Pecolda (Petzold), zamenika sekretara Suda, nakon većanja bez prisustva javnosti 28. juna i 2. decembra 1986. godine, izriče sledeću presudu, usvojenu na dan poslednje pomenutog datuma:

POSTUPAK

1. Predmet je Sudu uputila Evropska komisija za ljudska prava (u daljem tekstu "Komisija") 14. marta 1985, u tromesečnom roku postavljenom u članu 32, stav 1 i članu 47 Konvencije. Predmet je proistekao iz predstavke br. 9990/82 protiv Republike Francuske, a predstavku je Komisiji uputio g. Lorenzo Bozano (BOZANO), italijanski državljanjin.

2. Komisija se u svom zahtevu pozvala na članove 44 i 48, kao i na izjavu kojom je Francuska priznala obaveznu nadležnost Suda (čl. 46). Cilj zahteva sastojao se u dobijanju odluke o tome da li predmetne činjenice ukazuju na kršenje obaveza koje je tužena država preuzela po članu 5, stav 1 Konvencije.

3. Odgovarajući na pitanje postavljeno shodno pravilu 33, stav 3 (d) Poslovnika Suda, podnosilac predstavke je izjavio da želi da uzme učešće u postupku i imenovao advokata koji će ga zastupati (pravilo 30). Sekretar Suda je obavestio italijansku vladu da ima pravo na intervenciju u postupku sa svoje strane (čl. 28, tač. (b) Konvencije i pravilo 33, st. 3 (b)), ali predstavnici iste nisu dali nikakve indikacije da će to i učiniti.

4. U veće od sedam sudija su ex officio ušli: g. L.-E Petiti, izabrani sudija francuskog državljanstva (čl. 43 Konvencije) i g. G. Virada, predsednik Suda (pravilo 21, st. 3 (b)). Dana 27, marta 1985. u prisustvu sekretara Suda, predsednik je žrebom izvukao imena preostalih pet članova, i to g. V. Ganšof van der Mersč, g. J. Pinheiro Farinha, Ser Vinsent Evans, g. C. Ruso i g. J. Gersing (čl. 43 in fine Konvencije i pravilo 21, st. 4).

5. U pismu od 31. maja 1985. godine, (kopija poslata sekretaru Suda), predstavnik francuske države (u daljem tekstu "Država") je predložio advokatu podnosioca predstavke poravnjanje. Početkom novembra 1985, pomenuti predstavnik Države, a zatim i ministar inostranih poslova Francuske su obavestili sekretara Suda da nije postignut dogovor o vansudskom poravnjanju.

6. G. Viarda je preuzeo dužnost predsednika veća (pravilo 21, st. 5), a naknadno je dužnost prepustio g. Risdalu - koji je u međuvremenu izabran za predsednika Suda - a pošto je mandat g. Ganšofa van der Mrscča isticao 20. januara 1986, sudija J. Kremona je zauzeo njegovo mesto 21. februara 1986. (pravilo 2, st. 3 i 22, st. 1).

7. G. Risdal je konsultovao, preko sekretara Suda, predstavnika Države, advokata podnosioca predstavke i delegata Komisije o načinu vođenja postupka (pravilo 37, st. 1). Dana 10. januara 1986. odlučio je da i Državi i podnosiocu predstavke dâ rok do 10. februara da ulože podneske, a da je delegat Komisije dužan da na iste odgovori u roku od dva meseca. Država je dostavila svoj podnesak 13. februara. Advokat g. Bozana je odustao od prava na ulaganje podneska i uz dozvolu predsednika suda dostavio zahteve svog klijenta 24. marta shodno članu 50 Konvencije. Sekretarijat suda je primio mišljenja i komentare Sekretarijata na dan 4. aprila 1986.

8. Istog dana, nakon što se konsultovao, preko sekretara Suda, sa predstavnikom Države i advokatom podnosioca predstavke, predsednik Suda je zakazao raspravu za 21. aprila (pravilo 38).

9. Na zakazani dan rasprava je održana uz prisustvo javnosti u Sudu u Strazburu. Prethodno je Sud održao pripremni sastanak. Pred Sudom su se pojavili:

a) u ime Države:

g. G. Gilome (Guillanme), Direktor odeljenja za pravne poslove, ministarstva inostranih poslova, zastupnik i advokat, gđica C. Šanet (Chanet) i g. T. Abraham (Abraham), iz Direkcije za pravne poslove Ministarstva inostranih poslova savetnici,

g. B. Ženevua (Genevois), direktor Direkcije za građanske slobode i pravne poslove Ministarstva unutrašnjih poslova advokat, g. F. Lolum (Loloum), iz Direkcije za građanske slobode i pravne poslove Ministarstva unutrašnjih poslova savetnik,

b) u ime Komisije:

g. G. Tenekides (Tenekides), delegat,

c) u ime podnosioca predstavke:

g. D. Koen (Kohen), advokat, gđica J. Vanšombek (Vanschoombeek), advokat, g. T. Levi (Lévy), savetnik.

Sud je saslušao reči g. Gilomea u ime Države, g. Tenekidesa u ime Komisije, i g. Koena i g. Levija u ime podnosioca predstavke, kao i njihove odgovore na pitanja koje je postavio Sud.

10. Na zahtev suda ili na svoj zahtev, Država, Komisija i podnosilac predstavke su podneli razne podneske 10. i 21. aprila 1986.

ČINJENICE

11. Podnosilac predstavke, državljanin Italije, rođen 1945. godine se nalazi u zatvoru u Porto Azuru na ostrvu Elba (Italija).

I. KRIVIČNI POSTUPAK U ITALIJI

12. Italijanska policija je 9. maja 1971. uhapsila podnosioca predstavke i pustila ga na slobodu 12. maja, da bi ga već 20. maja uhapsila pod sumnjom da je 6. maja u Đenovi oteo i ubio trinaestogodišnju devojčicu, državljanku Švajcarske po imenu Milena Sater. Navodno je sakrio telo i pokušao da iznudi 50 miliona italijanskih lira od oca žrtve, koji je bio industrijalac. Takođe je optužen za nepristojno ponašanje i za fizički napad na četiri žene.

13. Dana 15. juna 1973, nakon sudskih rasprava na kojima je saslušano 180 svedoka i koji su trajali nekoliko meseci, Porotni sud u Đenovi mu je izrekao kaznu od dve godine i petnaest dana zatvora zbog napada na jednu od četiri žene (s tim da se vreme provedeno uračuna u dužinu izrečene kazne). Zbog nedostatka dokaza oslobođen je optužbi za sva druga dela, uključujući i otmicu Milene Sater. Shodno ovoj odluci, pušten je na slobodu.

14. Tužilaštvo je uložilo žalbu na presudu Apelacionom sudu u Đenovi (na 166 strane). Rasprava je zakazana za 20. novembar 1974, ali je odložena jer je odbrana tražila izuzeće predsedavajućeg sudije tvrdeći da je isti javno izneo svoje uverenje da je g. Bozano kriv. Žalbeni postupak je počeo 18. aprila 1975, pošto je Kasacioni sud odbio zahtev za izuzeće sudije, ali je optuženi tražio odlaganje. Na osnovu lekarskog uverenja, on je tvrdio da se nalazi u bolnici i da se zbog toga ne može pojaviti pored sudom. Sud je našao da optuženi neopravdano i namerno izbegava da iziđe pred sud i odlučio da se suđenje nastavi u njegovom odsustvu. Advokati odbrane su uložili žalbu optužujući Apelacioni sud da je pristrasan; 28. aprila Kasacioni sud je odbacio kako zahtev za izuzeće, tako i žalbu odbrane. U odsustvu podnosioca predstavke, rasprava je nastavljena pred Porotnim apelacionim sudom, koji je odbio da sasluša neke od svedoka odbrane. Smatrajući da nije u mogućnosti da obavlja svoje dužnosti u datim okolnostima, glavni advokat podnosioca predstavke se povukao, tako da je odbranu preuzeo samo jedan advokat koji se sa predmetom upoznao neposredno pre suđenja. Dana 22. maja 1975, Porotni apelacioni sud, izričući presudu in absentia, je osudio g. Bozana na doživotnu robiju (ergastolo) za krivična dela u vezi sa slučajem Milena Sater i četiri godine zatvora za sva druga krivična dela za koje se teretio; sud je stao na stanovište da nije bilo olakšavajućih okolnosti.

15. Dana 25. marta 1976. Kasacioni sud je odbacio žalbu podnosioca predstavke protiv ovakve presude, na osnovu koje je tužilaštvo iz Đenove 30. marta izdalo nalog za hapšenje i italijanska policija je dva dana kasnije izdala međunarodnu poternicu za g. Bozanom.

II. POSTUPAK EKSTRADICIJE U FRANCUSKOJ

16. G. Bozano je pobjegao u Francusku. Prvo je živeo u mestu na Azurnoj obali a zatim u centralnoj Francuskoj pod lažnim imenom, Bruno Belgati Viskonti.

17. Dana 26. januara 1979, tokom rutinske kontrole pripadnici francuske žandamerije su ga uhapsili. Istog dana mu je određen pritvor u zatvoru u Limežu (Haut-Vienne) do pokretanja postupka za proterivanje iz Francuske. Predata su mu dokumenta kojima se odobrava njegovo hapšenje, kao i zahtev za ekstradiciju. Tužilac pri Apelacionom sudu ga je saslušao shodno odeljku 13 (2) Zakona o ekstradiciji stranaca od 10. marta 1927 (u daljem tekstu "Zakon iz 1927". Shodno bilateralnom sporazumu od 12. maja 1870, Italija je 31. januara podnela zvaničan zahtev za njegovo izručenje.

18. Dana 15. maja 1979. krivično veće apelacionog suda u Limežu kome je predat predmet u skladu sa odeljkom 14 Zakona iz 1927, a nakon što je saslušao argumente tužioca, advokata podnosioca predstavke i samog podnosioca predstavke sud je odbacio zahtev za ekstradiciju. Ovaj sud je zaključio da je zahtev u skladu sa bilateralnim ugovorom iz 1870. i Zakonom iz 1927, ali je stao na stanovište da je italijanski postupak za suđenje in absentia, (koji je sproveden i u ovom predmetu u Porotnom apelacionom sudu u Ćenovi) nekompatibilan sa francuskom krivičnim postupkom (ordre public), jer italijanski zakon omogućava da se i za krivična dela (ne samo za prekršaje) može izreći kazna protiv optuženog koji se nije pojavio pred sudom, i to bez mogućnosti adversijalnog krivičnog postupka koji čini osnovu francuskog krivičnog postupka i bez mogućnosti da se ponovi suđenje. U skladu sa odeljkom 17 Zakona iz 1927, ova odluka je konačna i obavezujuća za državu Francusku, koja je shodno tome odbila da isporuči podnosioca predstavke.

III. KRIVIČNI POSTUPAK U FRANCUSKOJ

19. G. Bozano je i pored toga zadržan u zatvoru u Limežu, jer je osuđen zbog prevare, krivotvorenja i falsifikovanja ličnih dokumenata. Istražni sudija je 24. avgusta 1979. rekao da je u slučaju falsifikovanja dokumenata g. Bozano bio izvršilac, ali da nije planirao niti upravljao krivičnim delom prevare za koje je bio optužen; detalji koje on "nije želeo da otkrije" su se ticali okolnosti sa početka njegovog boravka u Francuskoj. Po mišljenju sudije, bilo je više olakšavajućih

okolnosti u vezi s delom falsifikovanja ličnih dokumenata; on je takođe smatrao da više ne postoje razlozi za njegovo dalje zadržavanje u pritvoru kako bi se ustanovila istina, ali da je zbog njegovog posebnog položaja potrebno da bude pod sudskim nadzorom. Istražni sudija je naložio njegovo oslobađanje uz kauciju od 15.000 francuskih franaka podložno određenim uslovima. Javno tužilaštvo je uložilo žalbu na ovu odluku, a krivično veće Apelacionog suda u Limežu je istu potvrdilo 19. septembra 1979. Šest dana ranije, uprkos protivljenju tužilaštva, istražni sudija je doneo odluku da ne postoje razlozi za dalje zadržavanje g. Bozana u zatvoru.

20. Podnosilac predstavke je odmah pušten na slobodu. Izjavio je da je već sledećeg dana, tj. 20. septembra 1979. podneo zahtev za dozvolu boravka u Prefekturi Haute-Vienne, ali da mu je zahtev odbijen, kao i da nije dobio nikakav dokaz o tome da je podneo zahtev. Predstavnici države su izjavili da u zvaničnoj arhivi ne postoji nikakav pismeni trag o ovom zahtevu, ali nisu ni negirali da je on podneo takav zahtev. G. Bozanov advokat u Limožu je 27. septembra uputio pismo prefektu tražeći da se zahtev uzme u obzir. Italijanski generalni konzulat u Parizu je 13. jula 1979, bez ikakvog obrazloženja, izjavio da nije u mogućnosti da bez odlaganja izda lična dokumenta podnosiocu predstavke; ovo je bio njihov odgovor na pismo koje je u ime podnosioca predstavke poslao jedan drugi advokat iz Pariza.

21. Dana 26. oktobra 1979. istražni sudija ukida odluku za falsifikovanje dokumenata, i donosi odluku o prestanku sudskog nadzora i nalaže sudski postupak u Limožu za falsifikovanja ličnih dokumenata i korišćenje lažnog identiteta (što je suprotnosti sa članovima 153 i 261 Krivičnog zakonika Francuske).

IV. SPORNA DEPORTACIJA I ŠTA JE USLEDILO

22. Ono što će biti navedeno pod 23, 25 i 26 je u osnovi zasnovano na informacijama i dokumentima koje je Komisiji dostavio advokat g. Bozana. Država nije zvanično osporila istinitost ovih informacija i dokumenata, ali je izrazila rezervu u odnosu na jedno ili dva pitanja; Država je konstatovala, međutim, da ne može sa sigurnošću pružiti dokaze kojima bi opovrgla podnesak advokata.

23. Uveče 26. oktobra 1979. oko 20 časova i 30 minuta tri policajca u civilu, od kojih je bar jedan bio naoružan, su prišli g. Bolzanu dok je ovaj išao kući posle sastanka sa svojim advokatom iz Limoža i naredili mu da pođe sa njima. Na njegovo negodovanje, primorali su ga da uđe u neobeleženi automobil. Stavljene su

mu lisice na ruke i priveden je u policijsku stanicu. Zatim su stigla još četiri čoveka koji su rekli da su zbog ovog slučaja došli iz Pariza; pokazali su mu nalog za deportaciju (a da mu nisu dali kopiju).

24. Nalog, koji je bio sačinjen više od mesec dana ranije - 17. septembra 1979. - je izdao načelnik unutrašnjih poslova u Prefekturi Haute-Vienne, a potpisao ga je direktor službe za pravne poslove: "Shodno članu 23 Uredbe o strancima (Uslovi za ulazak i boravak stranaca) od 2. novembra 1945, Shodno Uredbi od 18. marta 1946, Imajući u vidu pribavljene informacije u vezi s Lorencom BOZANOM, rođenog 3. oktobra 1945. u Đenovi (Italija); Smatrajući da bi prisustvo gore navedenog stranca na teritoriji Francuske moglo da ugrozi javni red, OVIM NALAŽE: 1. da gore navedeno lice napusti teritoriju Francuske; 2. da nadležni organi izvrše ovaj nalog. U Parizu, 17. septembra 1979."

25. Podnosilac predstavke je odbio da potpiše izveštaj policije u kojem je stajalo da on svojevolejno prihvata ovakvu odluku. Naprotiv, on se nedvosmisleno suprostavio deportaciji i insistirao da ga izvedu pred Žalbeno veće u skladu sa članom 25 Uredbe o strancima (Uslovi za ulazak i boravak stranaca), od 2. novembra 1945. Rečeno mu je da to ne dolazi u obzir i da će bez odlaganja biti sproveden do švajcarske granice (a ne španske granice koja je bila najbliža). Nije mu omogućeno da izabere državu u koju bi želeo da bude deportovan, niti da obavesti suprugu ili advokata o deportaciji, primoran je da uđe u neobebežen automobil, marke BMW i da sedne sa lisicama na rukama između dva policajca. Oko 22 časa automobil je u pratnji policijskog vozila napustio Klermont-Ferand. U subotu 27. oktobra 1979. u ranim jutarnjim satima stigli su na granicu u blizini grada Anemasa. Nakon dužeg telefonskog razgovora između francuskog policajca i švajcarskih organa, vozilo se zaustavilo na graničnom prelazu Moilesulaz.

26. Posle još jednog telefonskog poziva, pojavio se automobil marke Opel, bez ikakvih službenih oznaka, sa švajcarskim registracionim tablicama iz koga je izašao jedan policajac. On je g. Bozanu stavio druge lisice na ruke dok je on sedeo na zadnjem sedištu između osobe koja mu je stavljala lisice i jednog francuskog policajca. U Švajcarsku su ušli oko 8 časova u pratnji BMW-a u kojem su bili trojica francuskih policajaca. Odvezli su se do policijske stanice Karl-Vogt u Ženevi. Oko 11 časova i 45 minuta podnosilac predstavke, koji nije imao lične dokumente kod sebe, je obavешten da italijanske vlasti traže njegovu ekstradiciju. Onda je na zahtev Federalne policije privremeno stavljen u pritvor u Šam-Dolon zatvoru, koja je obavestila policiju u Ženevi da će zvaničan diplomatski zahtev uskoro stići. Još 14.

septembra, a zatim 24. oktobra 1979, Interpol u Rimu je teleksom obavestio nekoliko država, uključujući i Švajcarsku da će g. Bozano uskoro biti deportovan iz Francuske. Italija je 28. oktobra dostavila i dokumenta u vezi s ovim zahtevom. 27. Italija je 1976. tražila od Švajcarske, koja je potpisnica Evropske konvencije o ekstradiciji od 13. decembra 1957, da isporuči podnosioca predstavke, čije je ime objavljeno u Službenom glasniku švajcarske policije (Moniteur swiss de police) od 5. aprila 1976, što se moglo smatrati za "poternicu, odnosno nalog za hapšenje nakon postupka ekstradicije". G. Bozano je isporučen Italiji 18. juna 1980. pošto je Federalni sud u Švajcarskoj 13. juna odbacio njegovu žalbu. Sada služi kaznu zatvora u Porto Azuru u zatvoru na ostrvu Elba, jer za razliku od francuskog zakona, italijanski zakon ne predviđa obavezu ponavljanja postupka nakon suđenja in absentia. (cf. čl. 639 francuskog Zakona o krivičnom postupku). Podnosilac predstavke i dalje poriče da je odgovoran za gnusno krivično delo za koje se tereti, ali ako mu se ne omogući revizija postupka ili ako se ne pomiluje, neće imati pravo na uslovno puštanje na slobodu do maja 2008.

V. POSTUPAK U FRANCUSKOJ NAKON DEPORTACIJE PODNOSIOCA PREDSTAVKE

A. Pravni lekovi koji su bili dostupni podnosiocu predstavke

28. Advokat g. Bozana je 11. i 26. decembra 1976. iskoristio dva pravna leka u Francuskoj.

1. Žalba po skraćenom postupku u Francuskoj (recours refere)

29. Prvo je upućen poziv ministru unutrašnjih poslova da se pojavi pred Okružnim sudom u Parizu (tribunal de grand instance) u postupku žalbe po skraćenom postupku 17. decembra. Prema njihovom mišljenju, u "akciji" koja je izvedena 26-27. oktobra 1979. učinjena su tri veća propusta, od kojih je svaki dovoljno ozbiljan da meru klasifikuje kao proizvoljnu, odnosno da se radi o flagrantno nezakonitom činu (voie de fait). "Brutalno hapšenje" g. Bozana je predstavljalo vitalnu fazu izvršenja naloga za deportaciju, ali se ne može opravdati samim postojanjem naloga, zato što je akcija sprovedena pre nego što je prosleđeno obaveštenje o nalogu za deportaciju. Nadležni organi nisu mogli da dokažu da su pri izvršenju administrativne mere naišli na definitivni otpor ili bar na očiglednu nespremnost da se isti ispoštuje: oni jednostavno podnosiocu predstavke "nisu ni dali vremena da bilo šta preduzme", a u svakom slučaju, bilo je u njegovom interesu da se složi sa odlukom kako bi imao priliku da izabere državu u koju će biti deportovan. Konačno, a to je i najvažnije, izvršne vlasti nisu imale pravo na automatsko izvršenje. Pored toga, treba podvući i flagrantnu nezakonitost

samog naloga. On je bio u suprotnosti sa odlukom istražnog sudije od 19. septembra 1979. i 26. oktobra 1979. da se podnosilac predstavke oslobodi i da se ukine sudski nadzor, kao i sa negativnom odlukom od 15. maja 1979. krivičnog veća Apelacionog suda u Limožu (vidi stav 18 gore); kada su izabrali Švajcarsku, pored pet drugih susednih država, kao zemlje u koju će podnosilac predstavke biti deportovan protiv njegove volje, i znajući da ga predaju vlastima evropske države koja ima sporazum sa Italijom o ekstradiciji i čijeg je državljanstva bila ubijena devojčica, morali su biti svesni da će sigurno švajcarske vlasti biti spremne da ga isporuče Italiji. Advokati g. Bozana su dalje podvukli da ovaj slučaj zahteva skraćeni postupak jer švajcarski će Savezni sud uskoro odlučiti o ekstradiciji podnosioca predstavke Italiji (vidi stav 27 gore), kao i da je njihov klijent nepropisno izveden sa teritorije koja je pod nadležnošću francuskih sudova i da je istražni sudija predao slučaj krivičnom sudu u Limožu zbog sumnje da je koristio falsifikovana lična dokumenta (vidi stav 21 gore). Stoga su od suda u Parizu tražili da naloži ministru unutrašnjih poslova da traži od švajcarskih vlasti da vrate njihovog klijenta u Francusku u roku od osam dana.

30. U podnescima od 17. decembra 1979. Ministarstvo se pozvalo na odeljak 1 Zakona od 16/24 avgusta 1790. koji zabranjuje svako ometanje sprovođenja administrativnih mera od strane redovnih sudova. On je smatrao da žalbu treba odbaciti i omogućiti podnosiocu predstavke da pokrene postupak pred odgovarajućim sudom ako tako želi. Pozivajući se na argument javnog tužioca tokom rasprave, Pariski komesar policije je rekao da bi ovaj predmet trebalo preneti na upravni sud. On se takođe pozvao na Zakon iz 1790, kao i na Zakon koji zabranjuje ometanje sprovođenja administrativnih mera od strane redovnih sudova. Ničim se nije moglo dokazati da nalog za deportaciju i njegovo izvršenje predstavljaju flagrantno nezakonito delo. Odlukom istražnih sudskih organa da se g. Bolzano oslobodi i odluka da se ukine sudski nadzor nad njim ne govori o tome da je ustanovljeno da pristustvo g. Bozana na nacionalnoj teritoriji ne predstavlja opasnost po javni red. Pored toga, u prirodi je deportacije da se ista izvodi pod prinudom, ako je to potrebno (Kasacioni sud, krivično odeljenje, 20. februar 1979, *Btchano-Juris-Classeur periodique 1979-19207*). Što se tiče negativne presude krivičnog veća Apelacionog suda u Limožu od 15. maja 1979, ista ne zabranjuje odvođenje g. Bozana do švajcarske granice, s obzirom da je Švajcarska Konfederacija prihvatila da ga primi.

31. Dana 14. januara, predsedavajući veća Okružnog suda u Parizu je donela odluku da ne postoje osnovi za skraćeni postupak, s obzirom da se radi o predmetu koji "pokreće pitanje odnosa između država" za šta redovni sudovi nisu

nadležni. U obrazloženju te odluke se kaže: (prevod sa francuskog) "Razne okolnosti pod kojima je Bozano bio lišen slobode, a zatim predat švajcarskoj policiji, ukazuju na više propusta, kako sa stanovišta francuskog prava, tako i sa pravila iz člana 48 Rimskog Sporazuma. Pored toga, iznenađuje činjenica da je granica sa Švajcarskom izabrana za mesto deportacije iako je granica sa Španijom bila bliža Limožu. Konačno, treba podvući i to da sudskim vlastima nije pružena prilika da ustanove da li je bilo povreda u vezi sa sprovođenjem naloga za deportaciju, jer je Bozano predat švajcarskoj policiji odmah nakon što mu je uručen nalog za deportaciju i uprkos tome što je on protestovao. Tako su u ovom slučaju, izvršni organi sproveli sopstvenu odluku.

Čini se da se ovde ne radi o direktnom izvršenju naloga za deportaciju, već da je predaja Bozana švajcarskoj policiji bila unapred isplanirana..."

32. Advokati podnosioca predstavke su smatrali da nije bilo smisla da ulažu žalbu. S tim u vezi bi trebalo ukazati na to da je Vrhovni sud (Tribunal des conflicts) u svom mišljenju rekao da čak nezakonita odluka o deportaciji ne predstavlja flagrantno nezakonit čin i da samo upravni sudovi imaju nadležnost u ovakvim predmetima (Prefet du Rhone c. Tribunal de grande instance de Lyon i Fetrouci c. Ministre de L'Interieur, 3. decembra 1979, Recueil Lebon, 1979. 579). 2. Zahtev da se poništi nalog za deportaciju

33. Pravni savetnici podnosioca predstavke su 26. decembra 1979. podneli zahtev Upravni sudu u Limožu da se nalog za deportaciju od 17. septembra ukine. Oni su tvrdili da je, pošto ministar unutrašnjih poslova nije lično potpisao nalog za deportaciju, isti izdalo neovlašćeno telo. Smatrali su da bi bilo formalno-pravno pogrešno zaključiti da je nalog za deportaciju zasnovan na odluci italijanskog suda o krivici g. Bozana jer je krivično veće Apelacionog suda u Limožu odbacilo odluku Suda u Ćenovi koji je vodio postupak u odsustvu optuženog, kao odluku koja je u suprotnosti sa francuskim zakonom (vidi stav 18 gore). Tvrdili su takođe, da se ovde radi o prekoračenju ovlašćenja jer g. Bozanu nije bilo naloženo da napusti teritoriju Francuske, već je predat državi koja je bila spremnija od drugih da ga isporuči Italiji; kao i da se radilo o očigledno pogrešnoj proceni jer je nalog za deportaciju zasnovan na tome da je podnosilac predstavke koristio lažna dokumenta, a njemu se činilo da je to bio jedini način da izbegne krivično gonjenje za delo za koje on tvrdi da nije počinio, a istražni sudija je ustanovio više olakšavajućih okolnosti (vidi stav 19 gore). Nadležni organi su morali razmotriti ovaj slučaj u celini kako bi mogli da donesu odluku o tome da li prisustvo g. Bozana predstavlja opasnost po javni red. Nalog za deportaciju je bio u suprotnosti sa članom 48 Rimskog sporazuma i Direktivom Evropske ekonomske zajednice 64/221.

Dalje, nadležni organi nisu ispunili nijedan od formalnih uslove Direktive 64/221 i Uredbe od 5. januara 1970: g. Bozanu nije dato nikakvo objašnjenje zbog čega je odbijen njegov zahtev za boravak, niti mu je omogućeno da se obrati Komisiji za deportaciju i nije mu dat rok u kome je dužan da napusti francusku teritoriju. Samo hitnost postupka je mogla da opravda ovakvo postupanje, odnosno nepoštovanje mandatornih pravila, a u ovom slučaju takva hitnost nije postojala.

34. Ministar unutrašnjih poslova je 27 maja 1980. osporio ovaj argument tvrdeći, između ostalog, da načinom na koji je sprovedena administrativna mera nije povređena zakonitost odluke; ali je u naknadnoj izjavi koju je poslao telegramom, ministar unutrašnjih poslova i decentralizacije rekao da prepušta odluku po ovom pitanju sudu.

35. Sud je izrekao presudu 22. decembra 1981. Ne razmatrajući druge okolnosti, sud je doneo odluku da je ministar unutrašnjih poslova počinio "očiglednu grešku u proceni", kao i da su upravni organi "prekoračili ovlašćenja". Ova presuda glasi (prevod sa francuskog): "Ministar ... se pozvao na činjenicu da je podnosilac predstavke koristio lažna dokumenta kao i njegovo ponašanje u Italiji; Činjenica da je uz pomoć lažnih dokumenata ušao i boravio u Francuskoj, bez drugih otežavajućih okolnosti, ne može predstavljati opasnost po javni red; Na osnovu dokumenata iz ovog predmeta ... jedina činjenica koja je uzeta u obzir u pogledu ponašanja podnosioca predstavke u Italiji jeste izrečena kazna u njegovom odsustvu ...; bez mogućnosti stvarnog adversijalnog postupka, za više krivičnih dela za koja je g. Bozano bio optužen, a koje je on stalno poricao, ne može se smatrati da su ta krivična dela i dokazana..." Odluka o prekoračenju nadležnosti je zasnovana na sledećim okolnostima (prevod sa francuskog): "Brzina kojom je sprovedena odluka, kao i izbor švajcarske granice, što je nametnuto podnosiocu predstavke jasno ukazuje na razloge za takvu odluku: u suštini, izvršne vlasti nisu imale za cilj da proteraju podnosioca predstavke sa francuske teritorije, već da ga predaju italijanskim vlastima preko švajcarskih nadležnih organa, s kojima je Italija imala bilateralni sporazum o ekstradiciji; time je izvršna vlast poništila odluku nadležnog suda koja je obavezujuća za izvršnu vlast; ... takva odluka, (stoga), predstavlja prekoračenje nadležnosti". Sud je isto tako odbacio validnost naloga za deportaciju. Ministar unutrašnjih poslova i decentralizacije se nije žalio na ovu odluku suda.

36. Pravni savetnici podnosioca predstavke su smatrali da je potrebno da se zahtev za poništenje naloga za deportaciju objedini sa zahtevom za

obustavljanje izvršenja naloga. Takav zahtev bi - u to vreme - morao da se dostavi Državnom savetu a ne Upravnom sudu u Limožu.

B. Tok krivičnog postupka

37. Prema informacijama koje je pružila vlada, g. Bozano nije pozvan da se pojavi pred Krivičnim sudom u Limožu zbog krivotvorenja i falsifikovanja ličnih dokumenata i korišćenja istih (vidi stav 21). Organi gonjenja su smatrali da priroda počinjenih dela nije bila takva da bi se njom moglo opravdati nastavak postupka jer je isti deportovan.

POSTUPAK PRED KOMISIJOM

38. U predstavi protiv Francuske od 30. marta 1982. (br. 9990/82), g. Bozano je izneo tvrdnju da je njegovom "otmicom" i "nasilnim odvođenjem" u Švajcarsku povređeno njegovo pravo na slobodu kretanja, suprotno članu 5, stav 1 Konvencije i član 2, stav 1 Protokola br. 4. On je takođe naveo da mu nije omogućeno da iskoristi nijedan od pravnih lekova u skladu sa članom 5, stav 4 Konvencije, da mu nisu pružene garantije iz člana 6, stav 1, kao ni efikasan pravni lek u smislu člana 13, i da je žrtva prekoračenja ovlašćenja prema članu 18; pored toga, on se pozvao i na prava iz člana 5, stav 5 Konvencije. Komisija je 15. maja 1984. proglasila jedan deo predstavke neprihvatljivim - zbog prekoračenja roka (čl. 26 in fine), zatim deo predstavke koji se odnosi na član 5, stav 4, kao i član 13; zbog toga što nisu iskorišćeni domaći pravni lekovi, član 5, stav 5; *ratione materiae* u odnosu na član 6; i konačno, kao izričito neosnovane tvrdnje u vezi sa članom 18 da su, kako je tvrdio podnosilac predstavke, francuske vlasti postupile u dogovoru sa švajcarskim i italijanskim vlastima. S druge strane, Komisija je proglasila prihvatljivim navode u vezi sa članom 5, stav 1 Konvencije (u pogledu samo ovog člana, a i uzeto skupa sa članom 18) u odnosu na tvrdnju da je motiv izvršenja naloga za deportaciju bio da se zaobiđu negativna odluka o ekstradiciji od 15. maja 1979. Takođe žalba po osnovu člana 2 Protokola br. 4 je prihvaćena. U svom izveštaju od 7. decembra 1984. (čl. 31), Komisija je odlučila sa 111 glasova protiv dva da je prekršen član 15, stav 1 Konvencije. U ovom izveštaju Komisija nije dala izričito mišljenje u odnosu na član 18 i iznela stav da je ovaj predmet potrebno razmotriti u odnosu na član 2 Protokola br. 4. Tekst izveštaja Komisije, kao i izdvojena mišljenja, su sadržana u aneksu na ovu presudu.

39. G. Bozano je 13. juna 1980. podneo predstavku i protiv Švajcarske (br. 9009/80), zbog njegovog hapšenja od strane švajcarske policije na teritoriji

Francuske, kao i zbog načina na koji je vođen postupak pred Federalnim sudom po njegovoj žalbi u kojoj je zahtevao da seпусти na slobodu. Komisija je odbacila prvu pritužbu (čl. 5, st. 1) kao izričito neosnovanu; a 13. decembra 1984. prihvatila drugu pritužbu (čl. 5, st. 4) nakon što je usvojila izveštaj u Sančez-Rajs predmetu (predstavka br. 9862/92). Podnosilac predstavke je 9. decembra 1980. takođe tužio i Italiju (predstavka br. 9991/82), zbog suđenja in absentia na kome mu je izrečena kazna doživotnog zatvora (čl. 6 Konvencije), ali 12. jula 1984. Komisija je našla da podnosilac predstavke nije ispoštovao rok od šest meseci iz člana 26 in fine. Podnosilac predstavke je izneo i tvrdnju da su francuske vlasti saradivale sa švajcarskim sa ciljem da ga prvo deportuju, a zatim isporuče Italiji (čl. 18). U istoj odluci od 12. jula 1984. Komisija je odbacila i ovu žalbu kao izričito neosnovanu.

ZAVRŠNI PREDLOZI SUDU

40. Na raspravi 21. aprila 1986, predstavnici Države su predložili da Sud odbaci predstavku jer podnosilac iste nije iscrpeo sve domaće pravne lekove, ili kao "izričito neosnovanu". Komisija je predložila sudu da prihvati predstavku, kao i da podrži zaključke iz izveštaja Komisije o suštini ovog predmeta.

PRAVO

I. PRELIMINARNI PRIGOVORI DRŽAVE

41. Predstavnici Države su smatrali da je predstavka "neprihvatljiva" po dva osnova: "zbog nekompatibilnosti ratio materiae sa Konvencijom", kao i zbog toga što nisu iscrpeni svi domaći pravni lekovi.

A. Nesaglasnost s odredbama Konvencije

42. U pogledu prvog pitanja, tužba od 13. februara 1986. (u st. 10 i 33) je zasnovana na uverenju da Konvencija i njeni Protokoli ne garantuju pravo stranaca da borave na teritoriji Visoke strane ugovornice. U suštini, g. Bozano se žalio, u smislu člana 5 Konvencije, zbog "otmice" i "prisilnog odvođenja" iz Francuske u Švajcarsku. Njegove pritužbe nisu "jasno izvan odredaba Konvencije"; one se odnose na tumačenje i primenu tih odredaba (čl. 45), jer se radi o pitanjima čije činjenice mora da ustanovi Sud (vidi presudu u predmetu Glasenap i Kosiek od 28. avgusta 1986, Serija A br. 104, str. 23, st. 41 i br. 105, str. 19, st. 32). Shodno tome, Sud ne bi smeo da prihvati pritužbu koja je samo nakratko pomenuta u pismenoj prepisci a ne i na raspravi.

B. Iscrpljivanje domaćih pravnih lekova

43. Predstavnici Države su tvrdili da podnosilac predstavke nije iscrpeo sve domaće pravne lekove (podnesak Države, st. 12-18, i komentar sa rasprave od 21. aprila 1986) jer je propustio da:

(i) uloži žalbu na odluku od 14. januara 1980. (vidi gore stavove 31 i 32);

(ii) pokrene redovan postupak pred Okružnim sudom u Parizu zbog flagrantno nezakonitog dela (voi de fait);

(iii) da podnese zahtev Državnom savetu za prekid izvršenja naloga o deportaciji od 17. septembra 1979. (vidi gore stavove 24, 33 i 36);

(iv) traži od Upravnog suda u Limožu da preispita zakonitost postupka na osnovu kojeg je izdat nalog za deportaciju;

(v) pokrene postupak za naknadu štete pred upravnim sudovima u pogledu odgovornosti nadležnih organa;

(vi) pokrene postupak za naknadu štete pred redovnim sudom, shodno članu 136 Zakonika o krivičnom postupku protiv nadležnih organa koje je optužio da su povredili njegovo pravo na ličnu slobodu.

1. Obustavljanje postupka

44. Sud je primio znanju ove preliminarne prigovore onako kako su navedeni pred Komisijom i onoliko koliko je to bilo moguće, imajući u vidu okolnosti; takve prigovore je trebalo učiniti u fazi razmatranja prihvatljivosti predmeta (vidi, presudu u predmetu Kembel i Fel od 28. juna 1984, Serija A br 80, str. 31, st. 57).

45. Uslovi nisu ispunjeni u odnosu na drugi osnov pritužbe. Država se pozvala na pismene prigovore iz marta 1983. (st. 13 i 23) i usmene prigovore iz maja 1984. (str. 6-7), ali je tada samo rekla da se g. Bozano nije žalio na odluku od 14. januara 1980. (prigovor po prvom osnovu).

46. Isto se odnosi i na šesti i sedmi osnov prigovora, da podnosilac predstavke nije pokrenuo postupak pred redovnim sudom. Argument iz stava 15 podneska predstavnika države iz marta 1983. je bio zasnovan na činjenici da

podnosilac predstavke nije izričito i suštinski tražio "pravo na odštetu" ni pred "francuskim sudovima" ni "domaćim sudovima". Ovde je Država, čini se, mislila samo na "upravne sudove", odnosno na "relevantne upravne sudove", a zatim na "Državni savet" (Conseil d'Etat) (peti osnov prigovora); u svakom slučaju, oni nisu ni pomenuli redovne sudove ni član 136 Zakonika o krivičnom postupku. Međutim, oni su bili obavezni da dovoljno jasno ukažu na pravne lekove na koje su aludirali, kao i da dokažu da isti postoje; nije na organima ove Konvencije da ukazuje na preciznosti ili propuste u argumentima Države (vidi presudu od 27. februara u predmetu Dever, Serija A br. 35, str. 15, st. 26 in fine; presudu u predmetu Guzardi od 6. novembra 1980, Serija A br. 56, str. 17, st. 48, drugi stav; i presudu De Jong, Baljet i van den Brink, od 22. maja 1984, Serija A br. 77, str. 18-19, st. 36).

47. Stoga, Sud podržava mišljenje delegata Komisije da se u slučaju dva prigovora radi o zahtevu za obustavljanje tužbe. S druge strane, Država je uložila prigovor po četiri druga osnova na vreme, pa Sud mora da ih propisno razmotri. 2. Suština preostalih prigovora

48. Da je podnosilac predstavke uložio žalbu na odluku od 14. januara 1980. to za njega ne bi bilo ni od kakve koristi. Ne samo da su ministar unutrašnjih poslova, komesar policije i javni tužilac osporili nadležnost sudije koji je kompetentan da prima predstavke po skraćenom postupku, na osnovu Akata 16/24. avgusta 1790, već je predsedavajući sudija u Okružnom sudu Parizu smatrala da ona nema nadležnost zbog toga što ova predstavka pokreće "pitanje odnosa između država" (vidi stav 31 gore). Apelacioni sud bi morao da donese isti zaključak shodno ustanovljenim presedanima u Kasacionom sudu, Državnom savetu (Couseil d'Etat) i Vrhovnom sudu (vidi presudu u predmetu Van Ustervik od 6. novembra 1980, Serija A br. 40, str. 19, st. 40). U svakom slučaju u svom obraćanju 21. aprila 1986, predstavnik Države nije pomenuo prvi osnov prigovora, iako se isti nakratko pominje u stavu 12 podneska Sudu od 13. februara 1986; predstavnik države je priznao pred komisijom da skraćeni postupak "verovatno i nije bio pravi put". U konkretnim okolnostima, zahtev za odlaganje izvršenja naloga za deportaciju od 17. septembra 1979. (treći osnov prigovora) ne bi bio efikasan. Takvim zahtevom ne bi se sprečilo sprovođenje mere koja je već bila izvršena - prisilno odvođenje g. Bozana do švajcarske granice. Predstavnici države su se pozvali na slučaj državljanina Malija deportovanog iz Francuske, koji je, nakon što je pribavio odgovarajuću dozvolu boravka uložio žalbu Državnom savetu (presuda od 18. juna 1976, u predmetu Musa Konat, Lebon, 321-322). Međutim, u tom slučaju, podnosilac predstavke nije, kao u ovom slučaju, bio u pritvoru u

inostranstvu čekajući ekstradiciju (u Švajcarskoj) niti je potom poslat na odsluženje kazne zatvora (u Italiji). Odluka Državnog saveta u korist g. Bozana ne bi nametnula nikakvu obavezu Italiji ili Švajcarskoj. Što se tiče predstavke podnete Upravnom sudu da poništi odluka policije (četvrti osnov prigovora), teško je shvatiti kako bi to bilo moguće, imajući u vidu da bi se to odnosilo na fizički akt zasnovan na implicitnoj ili čak nepostojećoj odluci; Država nije ponudila nijedan slučaj iz sudske prakse u prilog zahtevu. Pored toga, ishod takve predstavke bi, u najboljem slučaju, bio utvrđivanje nezakonitosti, što ne bi ništa promenilo u situaciji koja se nije ni mogla promeniti. S tim u vezi, Sud se složio s delegatom Komisije i advokatom podnosioca predstavke.

49. Predstavnici Države su izrazili mišljenje na raspravi 21. aprila 1986. da se moralo ustanoviti da li se kršenje prava nastavilo, ili je prekinuto. U prvom slučaju, jedini delotvorni domaći pravni lek bi bio onaj uz pomoć koga bi se zaustavilo dalje kršenje, dok u drugom slučaju zahtev za naknadu štete bi bio jedina odgovarajuća mera. Po mišljenju predstavnika Države, podnosilac predstavke se mogao obratiti upravnom sudu za "naknadu štete koju je pretrpeo zbog samog naloga za deportaciju", što je poništeno 22. decembra 1981. (vidi stav 35 gore), pod uslovom, "svakako" da se dokaže "postojanje štete i uzročna posledična veza" između tog naloga, koji je Upravni sud u Limožu proglasio nezakonitim i njegove deportacije. Predstavnici Države su dalje rekli da je g. Bozano mogao da pokrene postupak za naknadu štete pred redovnim sudovima zbog "lišenja slobode kao posledice izvršenja naloga za njegovu deportaciju pod prisilom". Postupak za naknadu štete pred upravnim sudom zbog odgovornosti javnih vlasti (peti osnov prigovora), predstavlja pravni lek koji bi, u nekim slučajevima, verovatno bio efikasan i dovoljan za svrhu člana 26 Konvencije. Međutim, podnosilac predstavke se žalio sudu zbog načina na koji je izvršena odluka o deportaciji - na sam fizički proces - a, posebno zbog "lišenja slobode" u noći između 26. i 27. oktobra 1979. Informacije koje je pružila Država o ograničenju nadležnosti upravnih sudova nameću zaključak da su redovni sudovi bili nadležni da odlučuju o zahtevu za naknadu s ovim u vezi. Stoga, u datim okolnostima takav pravni lek bi bio iluzoran za svrhu ove Konvencije. U pogledu mogućnosti podnošenja predstavke redovnim sudovima (šesti osnov prigovora), Sud je već rekao da Država ne može da se poziva na ovu mogućnost (vidi gore stav 46).

50. Podnosilac predstavke je čak mogao da tvrdi da nije imao obavezu da pribegne bilo kom domaćem pravnom leku pre nego što je uložio predstavku Komisiji. Pravni lekovi koje je iskoristio mu nisu pružili efikasna sredstva kojim bi se

sprečila navodna povreda prava i izbegle posledice. On je ovim pravnim lekovima pribegao samo zato što su se njegovi advokati nadali da će odluka Okružnog suda u Parizu i presuda Upravnog suda u Limežu pružiti dovoljno osnova da se u Švajcarskoj ospori zahtev Italije za deportacijom; a oni su o tome obavestili i Komisiju i Sud. Ako bi primenili ovakve argumente, došlo bi se do zaključka da je "konačna odluka" u smislu člana 26 Konvencije doneta 26. i 27. oktobra 1979, kada je g. Bozano prisilno odveden do švajcarske granice. Država, međutim, nije do sada osporila da je rok od šest meseci ispoštovan, i nije u delokrugu Suda da odlučuje po takvom pitanju; Sud će, stoga, samo konstatovati da je predstavka podneta 30. marta 1982, što je manje od šest meseci računajući od 2. oktobra 1981. - što je omogućilo g. Bozanu da podnese predstavku Komisiji (vidi, između ostalog, odluku od 9. juna 1958. o prihvatljivosti predstavke 214/56, u predmetu De Beker protiv Belgije, Yearbook of the Convention, tom 2, str. 242 i odluku od 18. septembra 1961. o prihvatljivosti predstavke br. 846/60, X. protiv Holandije, Collection of Decisions, br. 6, str. 64-65).

3. Rekapitulacija

51. Ukratko, u pogledu prigovora da domaći pravni lekovi nisu iscrpeni Sud smatra, da je jedan deo prigovora Država dostavila neblagovremeno, a da su ostali prigovori neosnovani.

II. SUŠTINA SPORA

A. Navodna povreda člana 5, stav 1, uzet zasebno 52. Član 5, stav 1 Konvencije glasi: "Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom: (a) u slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda; (b) ...; (c) ...; (d) ...; (e) ...; (f) U slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode lica da bi se sprečio njegov neovlašćeni ulazak u zemlju, ili lica protiv koga se preduzimaju mere u cilju deportacije ili ekstradicije."

53. Podnosilac predstavke, Država i većina u Komisiji su bili mišljenja da se samo tačka (f) odnosi na ovaj konkretan predmet, kao i prva rečenica stava 1, i početak druge rečenice. Sud se složio s ovim mišljenjem. Nije na ovom Sudu da raspravlja o kazni doživotnog zatvora koja je izrečena g. Bozanu "od strane nadležnog suda" u smislu tačke (a), već o njegovom lišenju slobode u Francuskoj u noći između 26. i 27. oktobra 1979. Hronološki gledano, prinudno odvođenje je sprovedeno "nakon" što mu je izrečena gore navedena kazna. Međutim u takvom

kontekstu člana 5, stav (a), reč "nakon" ukazuje na uzročnu vezu između događanja u to vreme; ova reč služi da ukaže na hapšenje koje je "posledica" a ne nešto što je "usledilo" nakon presude krivičnog suda (vidi presudu u predmetu Van Droogenbroek od 24. juna 1982, Serija A br. 50, str. 19, st. 25). Francuske vlasti nisu imale obavezu da izvrše presudu Porotnog apelacionog suda u Đenovi od 22. maja 1975 (vidi stav 124 gore). Francuske vlasti takođe nisu bile dužne da obezbede uslove da se ta presuda izvrši, s obzirom da je svojom odlukom Krivično veće apelacionog suda u Limožu 15. maja 1979. (vidi stav 18 gore), odbacilo zahtev italijanskih vlasti da se podnosilac predstavke isporuči. Shodno tome, sporno lišenje slobode nije sprovedeno kao deo "mere ... ekstradicije ..." sa ciljem da se lice isporuči"; već, kao sredstvo kojim se omogućava izvršenje naloga od 17. septembra 1979, kao konačne faze u sprovođenju "mere... sa ciljem deportacije..." Stoga se samo poslednji deo tačke (f) 1 ovog člana odnosi na ovaj predmet.

54. Shodno tome, najvažnije je utvrditi da li je osporeno lišenje slobode bilo "zakonito", kao i da li je bilo u skladu sa "zakonom propisanim postupkom".

55. Podnosilac predstavke je izneo tvrdnju da je policijska mera 26. i 27. oktobra automatski bila lišena svakog pravnog osnova s obzirom da je Upravni sud u Limožu retroaktivno poništio nalog za deportaciju. Delegat Komisije se nije složio sa ovakvom tvrdnjom. Predstavnici Države su rekli da je takva tvrdnja nesaglasna sa sudskom praksom Komisije (izveštaj od 17. jula 1980. o predstavi br. 6971/75, u predmetu Kaprino protiv Ujedinjenog Kraljevstva, str. 23, 65), ali to nisu izneli kao svoj čvrst stav; po njihovom mišljenju, ovo je bilo kompleksno pitanje koje francuski sudovi nisu imali prilike da razmotre. Argument iznet u ime g. Bozana nije u potpunosti bio uverljiv za Sud, uprkos logici koja se ne može poricati. Moguće je da su predstavnici Države postupili na nezakonit način, ali u dobroj volji. U takvim slučajevima, ako sudovi naknadno utvrde nepoštovanje domaćih zakona to neće retrospektivno uticati na validnost mera koje su preduzete u međuvremenu, a shodno nacionalnom zakonu. S druge strane, moguće je da bi situacija bila drugačija da su vlasti svesno prekršile važeći zakon, a posebno, ako bi se utvrdilo da je prvobitna odluka predstavljala prekoračenje ovlašćenja. Sud konstatuje da je u presudi od 22. decembra 1981. Administrativni sud u Limožu stao na stanovište da su vlasti prekršile ovlašćenja. Ovaj sud je zasnovao svoju odluku na okolnostima, posle izdavanja naloga za deportaciju, koje ukazivale na prave motive izvršnih vlasti u to vreme; Ministar za unutrašnje poslove i decentralizaciju je 8. decembra 1981. godine dao pismenu izjavu da ostavlja Sudu da odluči po ovom pitanju, a potom nije uložio žalbu. (vidi stavove 34 i 35 gore).

56. Podnosilac predstavke je ukazao i na drugu povredu francuskog zakona. On je tvrdio da izvršne vlasti nisu imala ovlašćenja da sprovede sopstvene odluke pribegavanjem sili, osim u slučajevima koji su izričito predviđeni zakonom, ili u slučaju vanrednog stanja. Nijedno od ovih izuzetaka se ne može primeniti na ovaj predmet, rekao je podnosilac predstavke. Sve do usvajanja Zakona od 29. oktobra 1981. godine, jedini propis koji je predviđao mogućnost sprovođenja stranaca do državne granice bila je Uredba od 2. novembra 1945. (čl. 27), ali samo na osnovu presude nadležnog krivičnog suda za krivično delo neizvršenja naloga o deportaciji; ovaj propis je predviđao krivičnu sankciju; a u ovom slučaju, očigledno nije bilo mesta za hitan postupak, između ostalog, zbog toga što je od potpisivanja naloga za hapšenje 17. septembra 1979. (u kome se ne pominje da je potrebno da se izvrši po hitnom postupku), do momenta kada je uručen podnosiocu predstavke tj. 26. oktobra, prošlo više od mesec dana. Predstavnici Države su osporili ovo obrazloženje. Oni su podsetili sud da je sudski nadzor ukinut 24. avgusta 1979. i da je od tog momenta postojala opasnost da će podnosilac predstavke pobeći ili se sakriti (vidi stav 21 gore); zbog toga se nametnula potreba da se nalog izda 17. septembra. Država se takođe pozvala na dve presude, i to od 5 decembra 1978. i 20. februara 1979. u predmetu. U predmetu (Berabu) Krivično veće Apelacionog suda u Lionu je zaključilo "da bi se obezbedilo neodložno izvršenje naloga za deportaciju zbog potrebe da se zaštiti javni red, zbog čega je i doneta ova odluka o deportaciji, lišenje slobode stranca" ne može biti uslovljeno "da je prethodno ustanovljeno da je on odbio da dobvoljno postupi po nalogu, i time počinio krivično delo koje je kažnjivo shodno članu 27 (1) Uredbe od 2. novembra 1945". (Juris-Classeur périodique, 1979, jurisprudence, no. 19297). U drugom predmetu Batšono, Kasacioni sud je stao na stanovište da "je u prirodi deportacije da se ista, ako je nužno, prisilno izvrši", član 25 iste Uredbe (Bulletin des arrêts de la Chambre criminelle, 1979, br. 76, str. 208-211). Podnosilac predstavke je potvrdio postojanje ovih presuda, ali je rekao da su to bile izolovane odluke koje su bile žestoko kritikovane od stručne javnosti.

57. Ipak, u smislu domaćeg prava, Komisija se pozvala na privremenu meru od 14. januara 1980. i presudu od 22. decembra 1981. koje govore o nezakonitosti onoga što se desilo 26. i 27. oktobra 1979. Predsedavajući Okružnog suda u Parizu je rekla da ovi događaji ukazuju na "izričite i vrlo ozbiljne neregularnosti", koje ne ukazuju na "direktno proterivanje na osnovu naloga o deportaciji, već na činjenicu da je preuzimanje podnosioca predstavke bilo unapred dogovoreno sa švajcarskom policijom" (vidi stav 31 gore). Upravni sud u Limožu je ukazao na "brzinu" kojom su izvršne vlasti delovale - iako podnosilac predstavke ničim nije pokazao da odbija da postupi po nalogu - kao i na "izbor švajcarske granice" umesto bilo koje druge; pa je stoga i ovaj sud zaključio da je namera

izvršnih vlasti bila ne da "protera" g. Bozana sa svoje teritorije, već da ga "preda Italiji preko švajcarskih vlasti sa čijom zemljom je Italija imala bilateralni sporazum o ekstradiciji" čime je "prekršena ... odluka Krivičnog veća apelacionog suda u Limožu, a koja je bila obavezujuća za francuske izvršne vlasti" (vidi stav 35 gore). Predstavnici Države su odgovorili da presuda koju je doneo Okružni sud u Parizu 14. januara 1980, a čiji je predsedavajući rekao da isti nije nadležan, i da razlozi koji se odnose na okolnosti predmeta ne mogu biti ratio decidenti za odluku, pa da stoga ista nije obavezujuća po domaćem zakonu. Što se tiče odluke Adiministrativnog suda u Limožu, on nije odlučivao o zakonitosti mera koje je preduzela policija 26. i 27. oktobra 1979, jer podnosilac predstavke nije podneo nikakav predlog s tim u vezi; ovo je sud uzeo u obzir u svojoj presudi od 22. decembra 1981, ali samo kao podatak koji ukazuje na motive izvršne vlasti za izdavanje naloga za deportaciju 17. septembra 1979. Po mišljenju Države, Komisija je pogrešno razumela posledice odluke na koju se pozvala.

58. Tamo gde se Konvencija poziva direktno na domaće zakonodavstvo, kao što je to slučaj u članu 5, primena takvih zakona predstavlja obavezu Strana ugovornica, u kom slučaju Sud je kompetentan da, kada je to potrebno, utvrdi da li su ti zakoni ispoštovani (čl. 19); međutim, prema evropskom sistemu zaštite prava, pošto je prvenstveno na nacionalnim vlastima, odnosno nacionalnim sudovima da tumače i primenjuje nacionalne zakone, zadatak suda je u ovom pogledu ograničen. (vidi inter alia i mutadis mutandi, presudu u predmetu Vinterwerp od 24. oktobra 1979, Seria A br. 33, str. 20, st. 46). U ovom konkretnom predmetu nekoliko pitanja je osporeno sa pravne strane postupka. Čak i da argumenti koje su strane u ovom predmetu iznele pred Sud, kao i da informacije sadržane u predmetu, nisu bili presudni za ovaj Sud, postoji dovoljno elementa koji navode na duboku sumnju u to da li su u ovom slučaju lišenja slobode zadovoljeni svi zakonski uslovi u tuženoj državi.

59. "Zakonitost" uvek zahteva odsustvo svake proizvoljnosti (vidi stav 54 gore). U tom smislu, Sud je dao poseban značaj okolnostima pod kojim je podnosilac predstavke prisilno odveden do švajcarske granice. Kao prvo, relevantni nadležni organi su čekali više od mesec dana pre nego što su g. Bozanu uručili nalog za deportaciju 17. septembra 1979, iako ga nije bilo teško naći u Limožu, gde je bio u pritvoru sve do 19. septembra, a zatim pod sudskim nadzorom (vidi gore stavove 19, 23 i 24). Time su mu vlasti onemogućile da iskoristi pravne lekove koji su mu teoretski bili na raspolaganju. Ono što je još ozbiljnije je to što se stiče utisak da su nadležne vlasti učinile sve da g. Bozano ne sazna ništa o merama koje će se primeniti protiv njega, kako bi mogle da ga izvedu pred svršen čin. Interpol u

Rimu je teleksom obavestio švajcarske vlasti još 14. septembra, pa zatim i 24. oktobra da će g. Bozano biti deportovan iz Francuske (vidi stav 26 gore). Pored toga, g. Bozano je rekao da je 20. septembra podneo zahtev za boravak u Prefekturi Haute-Vienne, koja je odbila da mu izda priznanicu o podnetom zahtevu (vidi gore stav 20). Da je on zaista podneo takav zahtev, potvrđuje i pismo koje je njegov advokat g. Iv Henri, poslao Prefekturi 27. septembra (ibid.). Država nije osporila da je podnosilac predstavke podneo navedeni zahtev, već je izjavila da ne postoji nikakav trag u zvaničnoj arhivi, kao i da nalog za hapšenje izdat 17. septembra bi onemogućio izdavanje takve dozvole. Međutim, nisu dali nikakvo objašnjenje zašto nije ništa rečeno o odluci ministra. Ovome se mora dodati brzina kojom je izvedena akcija hapšenja i odvođenja podnosioca predstavke, kao i način na koji je sprovedena odluka ministra. Prema onome što je i sam predstavnik Države rekao, izvršni organi su kontaktirali samo sa Švajcarskom, državom koja je imala sporazum o ekstradiciji s Italijom i gde je još u aprilu 1976. raspisana poternica za podnosiocem predstavke sa ciljem da se isti isporuči, (Službeni list švajcarske policije). (vidi stav 27 gore). G. Bozanu nije data mogućnost ni da pozove svoju suprugu ili advokata i nije mu ni u jednom trenutku ponuđena mogućnost da se protera - ako je potrebno pod nadzorom i uz pratnju vlasti - preko granice neke druge države po njegovoj želji, ili preko španske granice koja je bila najbliža. Naprotiv, prisilno je odveden iz Limoža do carinske ispostave u Moilesulaza, što je nekoliko stotina kilometara udaljeno mesto i do koga se putuje 12 sati - sve to vreme ruke su mu bile vezane liscama i sedeo je stešnjen između dva policajca dok ga nije preuzela švajcarska policija (vidi stav 25 i 26 gore). Opis toka deportacije koji je dao g. Bolzano je bio veoma precizan, pa sugerše da su se stvari upravo ovako odvijale, posebno u odsustvu dokaza ili objašnjenja koji bi opovrgli njegovu izjavu.

60. Imajući u vidu sve okolnosti ovog predmeta, kao i dokumenta koja se poklapaju s izjavama, Sud zaključuje da lišenje slobode podnosioca predstavke u noći između 26. i 27. oktobra 1979. nije bilo niti "zakonito" u smislu člana 5, stav 1 (f), niti u skladu s "pravom na bezbednost ličnosti". Način na koji je g. Bozano lišen slobode ukazuje na to da su vlasti želele da na prikriven način izbegnu izvršenje odluke Krivičnog veća Apelacionog suda u Limožu od 15. maja 1979, a ne na "lišenje slobode" koje je bilo nužno da bi se sproveda "mera... sa ciljem deportacije". Po mišljenju suda, odluka Okružnog suda u Parizu - čak i uzgredna - kao i odluka Upravnog suda u Limožu, iako je zadatak tog suda bio da utvrdi zakonitost naloga od 17. septembra 1979. su od najvećeg značaja; ove odluke ukazuju na budnost i predostrožnost francuskih sudova. Sud stoga zaključuje da je prekršen član 5, stav 1 Konvencije.

B. Navodna povreda člana 18, uzeto skupa sa članom 5, stav 1

61. G. Bozano se pozvao i na član 18 Konvencije, uzet skupa sa članom 5, stav 1 koji glasi:

"Ograničenja navedenih prava i sloboda koja su dozvoljena ovom Konvencijom neće se primenjivati ni u koje druge svrhe sem onih zbog kojih su propisana." Sud je već konstatovao, u vezi sa članom 5, stav 1, uzetim pojedinačno, da je postupak deportacije zloupotrebljen u ovom predmetu iz razloga koji se razlikuju od opšteprihvaćenih. Sud smatra da nema potrebe da razmatra isto pitanje u smislu člana 18.

C. Navodna povreda člana 5, stav 4 Konvencije

62. Na raspravi 21. aprila 1986. advokat podnosioca predstavke je ponovio tvrdnju koju je Komisija odbacila 15. maja, da njegovom klijentu nije bio dostupan nijedan postupak koji bi zadovoljio uslove iz člana 5, stav 4. Ova pritužba se odnosi na činjenice koje su različite od onih zbog kojih se podnosilac predstavke žalio po osnovu člana 5, stav 1. Ovo nije samo pitanje pravnog osnova ili dodatni argument. Ovde se radi o zahtevu za podnošenja posebne žalbe koji je odbijen. Sud stoga nema nadležnost da o tome odlučuje u ovom predmetu. (vidi, između ostalog, presudu u predmetu Barthold, od 25 marta 1985, Serija A br. 90, str. 27, st. 61).

D. Navodna povreda člana 2 Protokola br. 4

63. Podnosilac predstavke se pred Komisijom pozvao i na član 2 Protokola br. 4 koji kaže da "svako ko se zakonito nalazi na teritoriji Države" ima pravo "na slobodu kretanja i slobodu izbora boravišta". Advokat podnosioca predstavke se nije pozvao na ovo pravo ni u pismenim podnescima ni u obraćanju Sudu. Odluka ovog Suda u vezi sa članom 5, stav 1, Konvencije čini izlišnim utvrđivanje da li je član 2, stav 1 Protokola br. 4 povređen.

E. Primena člana 50 Konvencije

64. Član 50 Konvencije predviđa:

"Ako Sud ustanovi da je odluka ili mera sudske ili druge vlasti Visoke strane ugovornice u potpunosti ili delimično suprotna obavezama iz ove Konvencije, i ako nacionalni zakon te strane ugovornice dozvoljava delimičnu naknadu za štetu koja

je pretrpljena zbog takve odluke ili mere, Sud će, ako je potrebno, dodeliti pravično zadovoljenje oštećenoj strani."

65. Podnosilac predstavke je smatrao da bi jedino njegovo oslobađanje pružilo restitutio in integrum. On je u svom glavnom podnesku tražio od Suda da preporuči Državi da se "preko diplomatskih kanala obrati italijanskim vlastima, sa ciljem da se obezbedi njegovo pomilovanje" - koje bi omogućilo "brzo puštanje na slobodu" - ili ponovno pokretanje krivičnog postupka koji je protiv njega vođen od 1971. do 1976 (vidi stavove 12-15 gore). Podnosilac predstavke je smatrao da je izraz "pravično zadovoljenje" suviše "površan" da bi obuhvatio "bilo koju vrstu pravičnog obeštećenja". Po mišljenju Države, Sud nije bio ovlašćen da preduzme takve mere. Pored toga, takva mera bi, po njihovom sudu, mogla da budu predmet rasprave, jer bi to značilo da ovaj Sud predlaže Francuskoj da se meša u izvršenje odluka italijanskih sudova. Sud je samo ukazao na to da ova pritužba g. Bozana nije predmet rasprave, s obzirom da je Komisija istu odbacila 12. jula 1984. (vidi stav 39 gore); stoga Sud podržava drugi osnov prigovora Države, a odbacuje ovaj zahtev podnosioca predstavke.

66. G. Bozano je tražio za sebe i svoju suprugu:

- Naknadu za materijalnu i nematerijalnu štetu, procenjenu na više od 3.300.000 francuskih franaka, koju su navodno pretrpeli zbog vremena koje je proveo u zatvoru;

- Ako sud ne odobri zahtev iz stava 65 gore, naknadu u iznosu od 17.000.000 - na ime buduće materijalne i nematerijalne štete na ime predstojećih godina koje će provesti u zatvoru;

- 140.000 francuskih franaka na ime sudskih i drugih troškova, umanjeno za iznos koji su Komisija i Sud platili na ime pravne pomoći.

Nakon što je primetio da, gospođa Bozano ni u jednom momentu nije imala status podnosioca predstavke, delegat Komisije je bio mišljenja da ovi iznosi nisu preterani. Predstavnici Države su smatrali da su ova potraživanja neprihvatljiva jer podnosilac predstavke nije iscrpeo sve domaće prane lekove; kao i da se samo "hapšenje i zadržavanje u pritvoru g. Bozana na teritoriji Francuske" može razmatrati za svrhu primene člana 50. Sud je ukazao na korektnost primedbe koju je dao delegat Komisije u vezi sa suprugom g. Bozana, i stoga smatra da ista ne može sa svoje strane tražiti pravično zadovoljenje. Sud takođe ukazuje, nezavisno od stavova 46 i 49 presude, da pravilo iskorištavanja domaćih pravnih lekova se ne

može primeniti u vezi sa članom 50 (vidi, između ostalog, presudu u predmetu De Vild, Ums i Versip od 10. marta 1972, Serija A br. 14, str. 7-9, st. 15-16).

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. Odbacuje prigovor da je ova predstavka u suprotnosti s odredbama ove Konvencije;

2. Izjavljuje da Država ne može da poseže za iscrpljivanjem pravnih lekova u pogledu mogućnosti:

- za pokretanjem redovnog postupka za flagrantno nezakonito delo pred Okružnim sudom u Parizu, i

- za pokretanjem postupka za naknadu štete u skladu sa članom 136 Zakonika o krivičnom postupku;

3. Odbacuje kao neosnovan ostatak prigovora kojim se tvrdi da nisu iscrpeni domaći pravni lekovi;

4. Smatra da je prekršen član 5, stav 1 Konvencije;

5. Smatra da nema potrebe da razmatra ovaj predmet u smislu člana 18, uzet skupa sa članom 5, stav 1, niti u smislu člana 2 Protokola br. 4 Konvencije.

6. Smatra da nije nadležan da razmatra zahtev koji se odnosi na član 5, stav 4 Konvencije;

7. Odbacuje zahteve za pravično zadovoljenje kojima se traži:

- da se francuska vlada diplomatskim kanalima obrati italijanskim vlastima;

- da se odredi naknada štete koju je pretrpela supruga podnosioca predstavke;

8. Smatra da pitanje primene člana 50 nije zrelo za razmatranje i da nije spreman da odlučuje o primeni člana 50; i shodno tome

(a) rezerviše to pitanje;

(b) poziva Državu da u roku od dva meseca podnese svoje mišljenje s tim u vezi, kao i da obavesti Sud o eventualnom dogovoru s podnosiocem predstavke;

(c) rezerviše dalji postupak i ovlašćuje predsednika veća da razreši isti po potrebi.

Presuda je sačinjena na engleskom i francuskom jeziku i izrečena na raspravi u prisustvu javnosti u Sudu u Strazburu na dan 18. decembra 1986.

Rolv
Mark-Andre Ejsen

Risdal

Predsednik
Sekretar (sr)

(sr)

**Zahvaljujemo Kancelariji Saveta Evrope u Beogradu na ustupanju preвода presuda Evropskog suda za ljudska prava za potrebe ove baze Prevod preuzet iz knjige "ODABRANE presude I" / Evropski sud za ljudska prava; (urednik Vladan Joksimović; prevod Danica Kraljević, Predrag Sibinović ; stručna redakcija preвода Tatjana Papić). - Beograd: Savet Evrope, Kancelarija u Beogradu, 2005 (Beograd: Dosije). ISBN 86-84437-27-6
CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd 347.951:341.645(4)**